

בספר מלכים תלמדו שבכל זאת לא השאיר דוד את יואב ללא עונש. אבל הוא עשה זאת כאשר התנאים היו מתאימים לכך.

פרק ד

בפרק זה מאורע דומה לזה שבפרק א. שרי הצבא מבני בנימין ברחו מהארץ בעת המלחמה. הם לא שמעו על מה שאירע לנער העמלקי שסבור היה כי יקבל פרס מדוד על אשר השלים את המתת שאול. הם קיוו לפרס מדוד על הריגת איש בושתי. שמא אף ראו תועלת כלל ישראלית בזה שיסיימו את הפרשה שאבנר החל בה, וכבר התחרט עליה. המצב בממלכה בודאי היה רע מאוד, אלא שלא היה מי שיחיש את הסוף בדרכי שלום.

דוד נוהג בשרי צבא אלו באותו זעם שנהג בעמלקי, כדי לעקור כל מחשבה שהוא מעוניין לנקום במשפחת שאול.

לאחר הקדמה קצרה זו ילמדו את הפרק בביאור המילים בלבד. המחנך ידגיש במיוחד את התיאור של איש בושתי הנקרא בפי דוד "איש צדיק".

פרק ה.

השעה הגדולה של עם ישראל (פסוקים א-ג)

המחנך: הנביאים גד ונתן שכתבו את המשך ספר שמואל ברוחם הנבואית האריכו הרבה במכשולים שאירעו לעם ישראל. הם כמעט אינם עוסקים בדברים הגדולים והטובים שהיו בישראל. הם לא כתבו היסטוריה, הם כתבו מוסר ולקח לדורות. על כן האריכו יותר בפרשת אבנר מאשר בהמלכת דוד. בספר דברי הימים שכתב עזרא בתחילת ימי הבית השני, נמסרו פרטים נשגבים רבים על החג הגדול שהיה בחברון בעת המלכת דוד. כאן נכתבו רק דברים אחדים (ב"דעת סופרים" כאן הובאה תמצית האמור בדברי הימים. כדאי שהמחנך יספר קצת על חג גדול זה). בבקשה לומר מה הם. קראו ראשית כל את הפסוקים האלו (כולם יחד בקריאה דמומה או אחד בפירוש המילים).

תלמיד: כל השבטים באים לחברון ואומרים לדוד שמכירים הם כי דוד הוא האיש שה' חפץ בו להיות מלך על ישראל.

המחנך: למה דילגת את דבריהם הראשונים? מה תוכן דבריהם: "עצמך ובשרך אנחנו".

תלמיד: כבר אמרנו בפירוש המילים כי הכוונה היא: אנחנו כמו גוף אחד.

המחנך: אבל אני רוצה שתפרשו לי גם את התוכן העמוק יותר. האם ככה מתחילים לדבר לאיש שצריך להיות השליט והראש לכל העם? האם לא היה להם לומר: עבדיך אנחנו, ככל אשר תאמר לנו נעשה, או משהו אחר. אולי אתם זוכרים מן החומש מי אמר למי "אך עצמי ובשרי אתה"? חפשו בפרשת ויצא.

תלמיד: לבן אמר כן ליעקב.

המחנך: נכון, שם זה מתאים. לבן אומר ליעקב שהוא קרובו והוא חפץ לשלם לו בעד עבודתו. אבל מה משמעות הדברים כאן? אני אעזור לכם למצוא את התשובה: מה היתה עיקר הטענה של מתנגדי דוד נגדו?

תלמיד: שהוא איש שסומך על כוחו ועושה דברים משונים.

המחנך: גם זה טענו, אבל לא זו היתה הטענה העיקרית. היא היתה בקשר למוצאו. מה זה היה?

תלמיד: אמרו עליו שהוא מואבי. רות סבתו היתה מואביה, והמואבים פסולים לבוא בקהל ישראל.

המחנך: אם כן אתם מבינים למה התחילו דבריהם במילים "עצמך ובשרך אנחנו"?

תלמיד: הם אמרו שעתה הם מכירים שהוא בן ישראל כשר וכאחד מהם.

המחנך: נכון, בזה סיימו תקופה ארוכה של דברי לעז על דוד. ראו נא מה התפקידים שהם רוצים שדוד ימלא.

תלמיד: שני דברים הם אומרים: א) "אתה תרעה את ישראל", ב) "ואתה תהיה נגיד על ישראל".

המחנך: נכון. אמנם הם אומרים שכך אמר ה'. אפשר שהיה ידוע להם כי כך אמר שמואל לדוד בשם ה'. ויתכן כי הם מנסחים את הדברים כפי שהם מבינים את תפקיד המלך ואינם חוזרים בדיוק על הדברים שנאמרו מפי ה' לשמואל. בכל אופן, אמור כאן, כי מלך ישראל צריך להיות ראשית כל כרועה עדרי צאן, הדואג לכל צרכיהם ומתהלך אתם בנחת, אבל יחד עם זאת יהיה גם "נגיד", שליט עליון עליהם ויתנהג בתקיפות בזמן שיש צורך בזה. עתה ראו מי בא אחר נציגי השבטים ומה הם עושים?

תלמיד: זקני ישראל. המלך כורת להם ברית.

המחנך: בדרך כלל כורתים ברית שני צדדים שאינם שווים. על ידי הברית הם מבטיחים להיות ידידים אף שלא היו כאלה עד עתה. אולי אתם זוכרים מספר בראשית מי ומי כרתו ביניהם ברית?

תלמיד אחד: אברהם עם אבימלך (כא, כז).

תלמיד שני: לבן עם יעקב (לא, מד).

המחנך: נכון, בין אברהם לאבימלך או בין לבן ליעקב היה צורך לכרות ברית. אבל לשם מה ברית בין דוד לעם?

תלמיד: מפני שלפני כן היתה מריבה ביניהם.

המחנך: נכון מאד, רבים מישראל זקוקים היו לברית כזו, כי פחדו שמא יתנקם דוד באלו שהלשינו עליו, שדברו עליו לשון הרע. דוד הסיר מהם חשש זה. שלום הושכן, וכל מה שהיה לפני כן נשכח.

דברים אלו נכתבו להיות הוראה לדורות במקרים כאלו. כששני צדדים משלימים ביניהם צריכים לבטל את כל הסיכסוכים שהיו בעבר. שעה גדולה היתה זאת לישראל, גדולה ברוחניות ובידידות.

פרק ה'.

דוד כובש את ירושלים ומולך בה (פסוקים ד י)

המחנך: כבר הזכרתי פעמים אחדות כי קשה לזכור תאריכים ואין אני מרבה בהם. בכל זאת יש חלק מהם שצריך לשנן. התאריכים שבפסוק ד, צריכים להיות זכורים תמיד: דוד חי שבעים שנה, מהם ארבעים שנה כמלך.

החלק הראשון של ימי מלכותו עבר עליו בעיר חברון. בודאי זכור לכם יפה מה נמצא בחברון:

תלמיד: מערת המכפלה, כמו שכתוב בתחילת פרשת חיי שרה.

המחנך: היא נקראת גם בשם "עיר האבות" על שום שהאבות קבורים שם, וכולם כפי הנראה גם גרו בה, לפחות זמן מה.

אבל דוד אינו נשאר בחברון. הוא עובר לירושלים הסמוכה, כי כך ציוהו שמואל הנביא בשם ה' כשדוד ברח אליו מפני שאול (שמואל א יט יח). נחזור נא עתה על כל מה שלמדתם עד עתה על ירושלים.

מי יודע מה נאמר על ירושלים בספר בראשית? אקל עליכם להיזכר. שם לא נזכרה ירושלים במפורש. היא נקראת שם בשם שלם. המלך של שלם הוציא לחם ויין, למי?

תלמיד: לאברהם לאחר המלחמה עם אמרפל (בראשית יד יח).

המחנך: נכון. בפעם השניה לא נזכר שם העיר והיא נקראה על שם ההר הקדוש שבה, שעליו עמד אחר כך בית המקדש.

תלמיד: היא נקראה בשם ארץ המוריה (שם כב ב).

(הערה: בדרך כלל זכורים דברים אלו לתלמידים. אם יתגלה שאינם זוכרים, יהיה המחנך נאלץ לפרש כל זאת, כי אלו ידיעות יסודיות שאי אפשר בלעדיהן. אבל גם במקרה זה יעשה כן רק לאחר שינסה תחילה, שמא הדברים ידועים לתלמידים. אם לא יזכרו יביע צער על כך, כדי שהתלמידים ידעו כי לא כך צריך להיות. בדלית ברירה יענה הוא עצמו על השאלה).

המחנך: והיכן נזכרה ירושלים בספר יהושע ושופטים? אם יש לכם נ"ך שלם נסו לחפש בספר. ראו יהושע פרק י, שם נזכרה ירושלים פעמיים.

תלמיד: בפסוק י נזכר על מלך ירושלים וכן בפסוק ל.

המחנך: כן, אז כבשו בני ישראל את ירושלים. אבל מפני שהעיר נמצאת בהרים גבוהים לא התיישבו שם בני ישראל, ונתאספו אליה גויים שונים. על כן נלחמו בני יהודה פעם שניה כמו שכתוב בספר שופטים (א ח). אולם אז לא הורישו משם את היבוסים שישב בסביבת הר המוריה והוא נשאר שם עד ימי דוד.

יש פירושים שונים על האמור כאן בפסוקים ו-ח. נקרא אותם ראשית כל בפירוש המילים.

לאחר הקריאה ישאל המחנך שמא משהוא יכול לפרש את התוכן, לאחר העיון ברש"י. אם לא יהיה תלמיד כזה, יקל את התשובה על ידי שאלות: מה עושים אם רוצים שזכר איש או ברית יהיו זכורים גם לאחר שנים רבות לכל מי שעובר במקום שנכרתה הברית?

תלמיד: מעמידים מצבת אבן או ברזל וכותבים עליה את זכר האיש או הברית.

המחנך: כך עשו היבוסים. הם עשו שתי מצבות בצורת אדם, כמו שתוכלו לראות בהרבה מקומות בעולם. על הפסלים האלה כתבו שיש ברית בין ישראל לפלשתים מימי אברהם, ואין בני ישראל רשאים להילחם ביבוסים, מפני שהם ממשפחת הפלשתים. כאשר בא דוד להילחם אתם אמרו לו שהוא עובר על הברית. הם אמרו כי בודאי לא יעזו לעשות כן, אלא אם יכריז כי הברית שכרת אברהם איננה חשובה כלום בעיניו. הם קיוו כי דוד יבהל מדבריהם אלו ולא יעשה מלחמה.

תלמיד: למה באמת לא נבהל? איך הפר ברית אברהם?

המחנך: הברית נכרתה לא עם היבוסים, אלא עם הפלשתים. היבוסים שישבו בירושלים היו משרידי היבוסים משבעת העמים שהתחתנו בפלשתים. הפלשתים הפרו את הברית עם אברהם. הם נלחמו בישראל ושלטו בהם זמן רב לפני ימי דוד. לאחר שהופרה הברית על ידם, לא יכלו עתה היבוסים לדרוש את קיומה על ידי דוד. על כן הכריז דוד שיש להוריד את הפסלים ולשברם. היבוסים העמידו אותם על החומה סמוך לצינור שנועד להורדת מי הגשמים מעל החומה. למקום כזה קשה לגשת. דוד קרא לחייליו שיראו גבורה ויורידום.

(בספר דברי הימים א יא ו מפורש יותר מה שכתוב כאן. שם נאמר שדוד קבע פרס למי שיעלה למעלה על החומה ויוריד את הפסלים. יואב עשה כן).

תלמיד: האם הברית עם הפלשתים היתה לעולם?

המחנך: לא, היא היתה רק לארבעה דורות. אלו נגמרו כמה דורות לפני ימי דוד. אולם בדרך כלל, ברית הנכרתת לכמה דורות מכבדים אותה גם אחר כך. כאשר אנשים כורתים ברית לארבעה דורות הם מקוים כי לאחר ארבעת הדורות השלום כבר יהיה כדבר טבעי. כך גם חשבו ישראל, כאשר כבשו את ארץ פלשתים (כמו שנאמר בספר שופטים א יח), ולא פגעו בפלשתים. אולם הפלשתים הפרו את הברית. על כן זילזל דוד בהזרה היבוסים שלא להסיר את הפסלים. חיילי דוד הנאמנים הסירו את הפסלים וכבשו את העיר (פירוש מדוייק של המילים: שנואי נפש דוד וגו' ראה ב"דעת סופרים").

פרק ה'.

הצורים מבקשים את ידידות בני ישראל (פסוקים י-יב)

המחנך: מה ידוע לכם על הצורים מן ההיסטוריה הכללית?

תלמיד: הם היו סוחרים בין לאומיים ואנשים חרוצים ונבונים.

המחנך: נקרא את הפסוקים י-יב. לאחר הקריאה תשיבו לי על השאלה: מה מיוחד בצור שהנביא כותב כאן על הידידות של הצורים.

תלמיד אחד: דוד מתרגש מאד מזה שהצורים שולחים לו עצים לבנין הבית.

תלמיד שני: האם היה דוד כל כך עני שזה נחשב לו כמתנה יקרה כל כך?

תלמיד שלישי: כל אדם שמח לקבל מתנה.

המחנך: לא לזה התכוונתי, אמנם אני שמח לשמוע גם דעות אלה. בדרך כזו מתבררים ענינים.

שימו לב שבפסוק י כתובה עדות הנביא שדוד המלך הלךוגדל בעזרת ה' השליט על כל הצבאות בעולם. זו עדות נחוצה מאד גם בימינו, כל שכן בימי דוד. מתנגדי דוד טענו שהוא מצליח בכוחו, בשכלו, בדרך הטבע. כפי שרואים במקומות שונים בספר תהלים, היו גם כאלה שאמרו כי הצלחתו היא מסוג הצלחות של גיבורים סתם, מהם גם רשעים. הנביא מעיד שלא כן הדבר. כל גדולתו היתה הישג רוחני, מאת ה'.

מיד לאחר זה הוא כותב על מה שעשו הצורים.

בפסוק יב הוא חוזר להצלחת דוד, לומר כי דוד ידע עתה כי הכינו ה' למלך על ישראל. מה היתה החשיבות במתנת העצים של הצורים שככה ידונו עליה.

תלמידים משמיעים דעות שונות על הצורך שיש לישראל ביחסי שכנות טובה. המחנך יסכם: הצורים היו עם קטן. אולם הם היו קשורים עם גויים רבים וידעו להעריך מי גוי גדול ומי לא חשוב. הם גם היו עם תרבותי ונבון. כאשר מלכם ביקש את ידידות דוד, ידע דוד כי יצא שם ישראל בגויים. אם נודע שם ישראל נודעה גם תורתם ואמונתם. זה מה שהובטח לישראל בתורה. כבר הזכרנו את הפסוקים בספר דברים (ד ו-ט) בעניין זה. אני חפץ שתזכרו פסוקים אלו ממש בעל פה. חלק מהם כבר למדנו. אני אכתוב על הלוח כמה מילים ונראה מי יוכל להמשיך:

"ושמרתם ועשיתם כי היא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים אשר ישמעון וגו' ואמרו רק..."

תלמיד: "עם חכם ונבון הגוי הגדול הזה".

המחנך: טוב מאד. על כולכם לזכור פסוק זה, וגם את המשכו:

"כי מי גוי גדול אשר לו אלקים קרבים אליו" וגו'.

"ומי גוי גדול אשר לו חקים ומשפטים צדיקים ככל התורה הזאת".

דוד היה עשיר. לא ערך העצים, לא הכבוד של המתנה, אלא העובדה ששם ישראל ותורתם מתפרסם בגויים היא ששימחה את דוד. על כן גם כתב על כך הנביא מתוך חשיבות רבה.

פרק ה' (פסוקים יג-טז).

נושא רביעי. : משפחת דוד המלך

המחנך: היום אקדים לשאול שאלה, שאולי רבים מכם שואלים בלבכם בזמן שקוראים פסוקים אלה ואחרים הדומים להם. שואלים בלבם ולא מוציאים בפיהם. למה? משום שהם בטוחים שמדובר כאן בדבר שאין עליו תשובה, שמא המחנך יכעס על השאלה הלא מתאימה, ובכלל טוב שלא לדבר על דברים רעים.

השאלה היא: למה דוד לוקח לו נשים רבות?

לפני שנתחיל להשיב על השאלה נשאל: למה איש נושא אשה, איש סתם, כל אחד מאיתנו?

תלמיד: זו מצוה ראשונה שבתורה.

המחנך: נכון מאד. המצוה הראשונה שבתורה היא לשאת אשה כדי להרבות אנשים בעולם. מי זוכר את הפסוק (בראשית א כח). אני אכתוב את תחילתו על הלוח ואתם תסיימו:

"ויברך אותם אלקים ויאמר להם וגו' פרו (ורבו ומלאו את הארץ). מצוה להוליד בנים רבים ולקיים משפחה גדולה.

אבל לא רק בגלל זה אדם נושא אשה. יש צרכים רבים הקשורים בנישואי אשה. אדם בלי אשה הוא כחצי גוף. בגמרא נאמר שמי שנושא אשה בעודו צעיר יש לשבח אותו, כי על ידי כך הוא נשמר מעבירות רבות. התורה התירה לקחת יותר מאשה אחת. התורה מכירה יפה את טבע האדם ולא הגבילה אותו כל כך בשטח זה. אולם בדרך כלל גם בימים קדמונים לא לקחו בני ישראל יותר מאחת, מפני שלא ראו כל צורך בזה. בדרך כלל לקחו אשה שניה בזמן שהראשונה היתה עקרה. על איזה מקרה כזה למדנו בספר שמואל?

תלמיד: אלקנה נשא את פנינה לאחר שנתגלה כי חנה עקרה היא.

המחנך: נכון מאד. בכל זאת נמצאו אנשים שנשאו שתי נשים בגלל תכונותיהם וטבעם המיוחד. בין היהודים בארצות המזרח היו אנשים כאלו עד הזמן האחרון. גם עתה יש עוד בארץ ישראל אנשים מתימן שיש להם שתי נשים שנשאו בהיותם בחוץ לארץ. אולם הגאון הראשון על אדמת אירופה, רבינו גרשום, גזר שלא ישאו שתי נשים, בגלל תנאי החיים שלא מרשים זאת, והעושה כן גורם קילקול גדול.

במשפחות המלכים נהגו לשאת יותר מאשה אחת, לפעמים גם פילגש. למה? נסו להסביר את הדבר לפי הטעמים הכלליים בנישואי אשה.

תלמיד: המשפחה המלכותית רוצה להיות גדולה ככל האפשר יותר.

המחנך: נכון מאד. אמנם יש מפרש בודד, הוא רבי יצחק אברבנאל (שהיה אחד מגדולי ספרד וחי לפני כמה מאות שנים שמדבר גם על הדרישות הגופניות שהיו בנישואים אלו. דבריו אינם מקובלים. בכל אופן מעל לכל היה כאן הרצון לבנים, לממשיכי הגדולה המשפחתית, וראשית כל לבן שיהיה ראוי לרשת את המלכות. זה דבר לא פשוט כלל. למדנו על הבעיות שהיו לעלי עם בניו ולשמואל עם בניו. בשני המקרים לא היו הבנים ראויים לרשת את אבותיהם. שאול טען כי גם יונתן איננו בן מתאים (בעת שגער בו בסעודת ראש חודש, ככתוב בשמואל א ב ל, רמז שהוא סבור שמקור התנהגותו הוא באמו). אותו דבר היה גם בבית דוד. ממה שאירע בעתיד רואים שכל הבנים שנולדו לדוד מנישואיו הראשונים לא היו ראויים למלכות. היורש היה שלמה שנולד מנישואיו האחרונים. בן אחד מן הנשואים המאוחרים היה שפטיה בן אביטל (לעיל ג ד) שממנו יצא הלל הזקן ורבי יהודה הנשיא וכל נשיאי ישראל בסוף ימי הבית השני ואחריו.

תלמיד: האם יכול גם אדם אחר לומר כן?

המחנך: הניסיון הוכיח שברוב המקרים זה לא טוב. ראשית, אין בידי האדם לפרנס שתי נשים, ותמיד יש מחלוקת. הנגרמת מחמת נישואים. במובן זה היו כל נישואי דוד לברכה.

תלמיד: אבל הלא זה מאד לא נוח לאשה. על ידי כן היא מאבדת חשיבותה ואין הרגשת בית עצמי. זה משפיל מאד!

המחנך: זה נכון בהחלט בבית אדם פרטי, לכן מסתבר כי כלל וכלל לא קל היה למצוא אשה שתסכים להיות אשה שניה ובודאי לא שלישיית או עשירית. למה תסכים אשה לכך, אם יש לה אפשרות להיות גברת הבית היחידה, למה לה לבוא לרשות אשה שניה וליצור צרה הדדית. דבר כזה אפשרי רק באשה בלתי מכובדת כל כך, או שיש לה בעיות קשות. וכן זה אפשרי בבית מלך, שהאשה תראה אושר לעצמה להיות האשה העשירית או השמונה עשרה של דוד (רק שמונה עשרה מותר היה לו לשאת על פי דין).

לדוד וכן לשלמה בנו שנשאו נשים רבות היו חשבונות נכונים מאד בנישואים אלו. כמו שהיו חשבונות כאלו גם לנשים שנישאו להם. (גם אם נגיד כדעת האברבנאל שהיו שם גם שיקולים אחרים, החישובים הרוחניים וגם המדיניים היו רבים יותר).

כשנלמד ספר מלכים נראה שבמידה ידועה לא כן היה בבית שלמה. לעת זקנותו נשיו התמרדו, מפני שהוא לא היה פנוי להן בכלל. שלמה הפריז ונכשל. לא כן דוד.

כל אשה שנשא דוד הביאה ברכה לדורות. אף אשה לא היתה מסכימה לוותר על האושר הזה וגם העם כולו מבחינה היסטורית הרויח מזה.

אולי נראה לכם לא נכון שאני מאריך כל כך בנושא זה. הנני עושה זאת מתוך אחריות גמורה ומתוך דאגה לכבוד בית דוד ושלמה. אילו יכולנו לגלות היום איש מצאצאי נישואי דוד אלו ראוי גם היום לאחל להם מזל טוב בכל המובנים.

פרק ה'.

המלחמה האחרונה עם פלשתים (פסוקים יז-כה)

המחנך: האם אתם זוכרים אימתי היתה המלחמה הראשונה עם הפלשתים.

תלמיד: בסוף ימי עלי.

המחנך: כמה זמן עבר מאז ועד המלחמה הנזכרת בפרק זה.

תלמיד: ימי שמואל, שאול, וחלק מימי דוד.

המחנך: נכון, בין עשרים לשלושים שנה. כמה מלחמות היו מאז? מנו את כולן לפי הסדר.

תלמידים: הראשונה בימי עלי בעת שנשבה הארון (שמואל א פרק ז), השניה בימי שמואל כשהתאספו ישראל במצפה (שם ז יא-יד), השלישית לאחר הריגת נציב פלשתים על ידי יונתן והתחלת המלחמה על ידו כאשר יצא מבין שני הסלעים בוצץ וסנה (שם יד א-כד), הרביעית שבה נהרג גלית (שם יז א-נד), והחמישית שבה נהרג שאול (שם פרק לא).

המחנך: כן, מלחמות רבות וקשות היו בין ישראל לפלשתים. בני ישראל חשבו שיש להם ברית אתם מימי האבות אברהם ויצחק. מחוץ למלחמות הגדולות שהזכרתם היו אתם עוד מלחמות קטנות שונות. הם הטרידו מאד את עם ישראל וסבלנות ועוז רב דרוש היה לעמוד נגדם, עד שניצחום. החיל והחרב והכוח אינם מיסודות חיי ישראל. בכל זאת גם בימים הטובים ביותר שלנו צריכים היינו להשתמש גם בחיל וגם בכוח. זה היה נסיון גדול וגם עונש לעם ישראל על פגמים שונים.

מלחמות אלו הפריעו הרבה לעבודה הרוחנית של עם ישראל, לא רק המלחמות עצמן, אלא בעיקר ההכנות להן.

סיום מלחמות אלו על ידי דוד היה מפעל גדול מאד. כיצד זה אירע? מי התחיל במלחמה?
תלמיד: פלשתים.

המחנך: נכון. גם הפעם פלשתים. האם אתם זוכרים משמואל א' ממה פחדו הפלשתים?
תלמיד: פן יעבדו לעברים כמו שהם עבדו להם.

המחנך: נכון, עתה היו בטוחים שכך יקרה וסיכנו את עצמם להילחם בתוך ירושלים עצמה. מה עשה דוד?

תלמיד: סגר עצמו בתוך המצודה, כדי לכוין משם את המלחמה.

המחנך: נכון, ההתקפה היתה פתאומית. זמן רב שלט שקט. הפעם הגיעו הפלשתים לעמק רפאים. זה מקום שבו נמצא עתה פרבר ירושלים הנקרא "מקור חיים". זה שטח רחב ידיים. דוד נבהל מאד ולא העיז לצאת נגדם. כנראה אף לא הספיק לאסוף חיילים. מה עשה?

תלמיד: שאל בה' אם להילחם או לא.

המחנך: נכון, רק לאחר מכן יצא וניצח. אבל האם היתה המכה ניצחת?

תלמיד: לא, הפלשתים באו פעם נוספת.

המחנך: כן, הם ידעו שזאת היא מלחמה אחרונה. אם ינצחו יהיו משועבדים לישראל. שוב שאל דוד בה', והפעם הובטח לו אחד הנצחונות הרוחניים הגדולים. ראו מה הובטח לו על מלחמה זו.

תלמיד: כי יצא ה' לפניו במלחמה.

המחנך: זו גם היתה אזהרה שאל יזקוף שום אדם את הנצחון הסופי על הפלשתים לגבורת דוד. בכוחו בלבד בודאי לא היה מנצח. הפלשתים מוכנים היו למלחמה נואשת ובודאי היו רבים מישראל נהרגים. ראו מה הוטל על החיילים לעשות?

תלמיד: לסגת אחרנית.

המחנך: כן, זו היתה פקודה לכאורה משונה. חיילי דוד הגיבורים תמהו למה לסגת. ולא די בזה. הם נצטוו לסגת ולעמוד במקומם, ולזוז רק לאחר סימן משונה מאד. מהו? קראו בספר.

תלמיד: "בשמעך את קול צעדה בראשי הבכאים". אינני מבין מה זה.

המחנך: זה היה סימן שאמונה רבה דרושה היתה כדי להמתין לו. דוד צריך היה לשמוע קול רישרוש בראשי העצים. רישרוש כזה יכול לבוא בעיקבות רוח רגילה גם כן. כנראה ניתן לו סימן מובהק כדי להכיר את סוג הרחש. בכל זאת היה נסיון גדול לצבא לעמוד בלי לעשות דבר ולהמתין לסימן כזה. הסתכלו בספר. אולי תמצאו היכן רמוז בכתוב כי היה הדבר קשה? אילו מילים מיוחדות נאמרו בעניין זה?

תלמיד: ויעש דוד כן כאשר ציוהו ה'.

המחנך: נכון מאד. מילים כאלו נאמרו רק בזמן שהיה קושי מיוחד לקיים מה שה' ציוה, והמקיים אותם ראוי היה לשבח מיוחד. אולם גם עתה עוד נשארו פלשתים בעיר גזר, שהיתה מבוצרת מאד. הם הוכו רק בימי שלמה על ידי פרעה מלך מצרים (מלכים א ט טז), ששרף את העיר.

פרק ו

כאב על העדר לימוד נכון בדיני קדשים (פסוקים א-יא)

הערה למחנך: דלהלן הוא קשה. בכל זאת אין לדלג עליו אף בלימוד עם ילדים צעירים. אם לא יובן הכל, הסברה חלקית גם היא טובה. המקורות לאמור להלן רשומים ב"דעת סופרים".

המחנך: נקרא תחילה את הכתוב מפסוק א-ו בפירוש המילים. עתה נשתדל להבין מה היה כאן החטא שבגללו נענש עוזא וכל השמחה הופרה.

תלמיד: ראיתי ברש"י, דוד טעה בדבר שאפילו תינוקות יודעים אותו. אסור להוליך את הארון בעגלה.

המחנך: אבל מיד נראה, שזה פשוט לתינוקות לאחר שהמחנך מסביר להם זאת. אבל אין זה פשוט כלל וכלל בתורה עצמה. בספר במדבר (ז ט) נאמר כי לבני קהת לא ניתנו עגלות לנשיאת כלי המשכן שהם היו ממונים עליהם, משום "כי עבדת הקדש עליהם, בכתף ישארו". אבל בכמה מן הכלים שהיו תחת ידם כמו השולחן והמנורה אין דין זה לדורות, לא כן בארון. אותו יש גם לדורות לשאת אך ורק בכתף.

במה מקור ההבדל?

דעת דוד המלך והכוהנים היתה כי מצות נשיאת הארון בכתף מכוונת היתה רק למדבר ולא לדורות. בזה הם טעו.